

placeat. Sic disposita esse debet, ut mallet mori quàm generationem impedire, si hoc ab ipsâ penderet.

In cunctis autem his casibus ea mulieri licent quæ licerent si actus mariti rectè perficeretur.

Principia hùc usquè posita ut certa sunt habenda.

Non ità autem in praxi premenda sunt, quandò, scilicet, adest bona fides in conjugibus, quæ, si non à toto, saltem à tanto, id est, à mortali excuset.

Sunt enim conjuges qui, sive propria convictione et conscientia, sive sæpius quia sic edocti fuerunt, de gravitate peccati non dubitant, et tunc evidens est eos absolvi non posse quin de eo doleant, firmum que habeant propositum non peccandi de cætero.

Sunt autem, et quidem plurimi, qui variis rationibus innixi, in bonâ fide suprâ dictâ versantur. Persuasum habent se, in statu vitæque communi matrimonii, continere non posse, nec tamen numerosiorem prolem habere volunt, sive quia conditionem honestam et decentem educationem procurare nequirent, sive propter ipsam uxoris sanitatem quam salvam et felicem servare intendunt. Insuper, hujusmodi actum saltem concupiscentiam extinguere, mutuam que amorem, adeò necessarium, fovere, advertunt. Convinci nequeunt pejorem esse actum incompletum quam usum matrimonii, quandò adest impossibilitas physica procreationis prolis, inter senes, v. g., et

præsertim in tempore graviditatis; nituntur tandem sensu communi, ut aiunt, patrum familiâs alioquin proborum et etiam christianorum.

Quidquid de his rationibus vel de gravibus doctorum responsis speculativè æstimetur, nobis certum est prædicta bonam fidem inducere posse. Non tantum in rusticis et ignaris, sed etiam in doctis et probis viris reperimus; multi confessores, pii et sapientes, à nobis de his interrogati, responderunt se pluries eandem bonam fidem reperisse, nec de ipsius possibilitate et in pluribus casibus existentia dubitare licet. Notandum est etiam hanc sæpius in uxoribus haberi, quæ, ut potè passivæ, facilius se excusatas sentiunt, ut experientia constat.

Hiscè difficultatibus nobis à confessoribus sæpissimè expositis pressi, dolentesque è nimia severitate tanta oriri incommoda, sequentibus verbis anxietates nostras summo Pontifici exposuimus.

Beatissime Pater,

Episcopus Cenomanensis, ad pedes Sanctitatis vestræ summâ cum reverentiâ provolutus, ea quæ sequuntur humillimè repræsentat.

Ferè omnes juniores sponsi numerosiorem prolem habere nolunt, et tamen ab actu conjugali abstinere moraliter nequeunt.

A confessariis interrogati circa modum quo jûribus matrimonii utuntur, graviter communiùs offendi solent, et moniti, nec ab actu conjugali

temperantur, nec ad nimiam prolis multiplicationem determinari queunt.

Tunc adversus confessarios mussitantes, sacramenta Pœnitentiæ et Eucharistiæ derelinquunt, malum præbent exemplum liberis, famulis aliisque Christi fidelibus. Lugendum indè oritur religionis detrimentum.

Numerus eorum qui ad sacrum tribunal accedunt multis in locis, ab anno in annum decrescit, præsertim ob hanc causam, fatentibus plerisque parochis, pietate, scientiâ et experienciâ magis conspicuis.

Quomodò ergo olim agebant confessarij, aiunt multi? Non plures quàm hodiè communiter nascebantur liberi ex singulis matrimoniis. Conjugati non erant castiores, et nihilominus præceptis annuæ confessionis ac communionis paschalis non deerant.

Omnes libenter admittunt infidelitatem erga compertam et abortus intentionem maximam esse peccata. At vix quidam persuaderi possunt se teneri sub peccato mortali aut perfectam in matrimonio servare castitatem, aut incurrere periculum innumeram generandi prolem.

Præfatus Cenomanensis episcopus, ingentia hinc obventura esse mala prævidens, et anxietate turbatus, à Beatitudine vestrà sollicitè exquiri:

1° An conjuges, qui matrimonio eo utuntur modo, ut conceptionem præcaveant, actum per se mortaliter malum exerceant?

2° Si actus habendus sit ut per se mortaliter malus, an conjuges de illo se non accusantes,

considerari possint tanquàm in eâ constituti bonâ fide quæ eos à gravi culpâ excuset.

3° An probanda sit agendi ratio confessariorum qui, ne conjugatos offendant, illos circa modum quo matrimonii juribus utuntur non interrogant.

RESPONSIO.

Sacra Pœnitentiaria, maturè perpensis propositis quæstionibus, ad 1^{am} respondet: cum tota actûs inordinatio ex viri malitiâ procedat, qui, loco consummandi, retrahit se et extra vas effundit, idè, si mulier, post debitas admonitiones, nihil proficiat, vir autem instet minando verbera aut mortem, poterit ipsa (ut probati theologi docent), citra peccatum passivè se præbere, cum in iis rerum adjunctis, ipsa viri sui peccatum simpliciter permittat, idque ex gravi causâ quæ eam excusat, quoniam charitas, quâ illud impedire teneatur, cum tanto incommodo non obligat;

Ad 2^{am} autem et 3^{am} respondet: quòd præfatus confessarius in mentem revocet adagium illud, Sancta sanctè esse tractanda, atque etiam perpendat verba S. Alphonsi de Ligorio, viri docti et harum rerum peritissimi, qui in Praxi confessarii, § 4, n° 7, inquit: Circa autem peccata conjugum respectu ad debitum maritale, ordinariè loquendo, confessarius non tenetur, nec decet interrogare, nisi uxorem an illud reddiderit, modestiori modo quo possit.... De aliis

taceat, nisi interrogatus fuerit; *nec non alios probatos auctores consulere non omittat.*

Datum Romæ, die 8 junii 1842.

Verba S. Alphonsi de Ligorio citata reperiuntur in editione undecimâ, in-4°, § indicato, sed n° 41.

Advertendum est, ut suprâ diximus, sacram Pœnitentiariam, quanquàm priori quæsito respondere noluerit, actum viri matrimonio abutentis per se mortaliter malum supponere; is videtur responsionis sensus obvius.

Sed nunc, ut ad praxim deveniamus, eadem S. Pœnitentiaria admittit regulam à S. Ligorio indicatam esse prudentem, et confessarium eam tutò sequi posse.

2° Cautè abstineant confessarii, præsertim juniores, ab indiscretis interrogationibus, quæ gravem inferunt molestiam conjugibus; prudenter admodum agant et loquantur, nec citiùs et inconsideratè ipsis gravitatem actûs, aliundè non omnibus ità certam, innotescere faciant, ne bonam fidem, absque ullo pro animabus fructu, destruant.

3° Cum omni sollicitudine et discretione conscientiæ statum perpendant, ut ipsis constet utrùm sit bona fides, an non.

Si non existat, jam quid faciendum sit diximus.

Si verò judicetur eam existere saltem circâ gravitatem actûs, cautè pœnitentes hortentur; nam, hâc bonâ fide sublatâ, quin ipsi ad aliam

agendi rationem adduci valeant, peccata hùc usquè materialia formalia fient, absque ullo fructu, inductis in contrarium de quibus suprâ incommodis.

4° Interrogatus confessor cum eâdem discretionem respondere debet, et aliquandò tacere circâ gradum malitiæ poterit, quandò, scilicet, spes firma rectiorem agendi modum obtinendi non affulgebit.

Verumtamen, si directè circâ gradum malitiæ interrogetur nec tacere queat, mentem suam aperiet; in nullo enim casu veritatem lædere licet; sed cautè etiam, nec nimis affirmativè aut absolutè, ne bonam fidem fortè adhuc superstitem auferat.

5° Nihilominus, sedulò inducendi sunt conjuges ad sanctè vivendum in matrimonio, hortandique, prout prudentia sinet, vel ad rectè utendum, vel ad abstinendum.

Studeat uxor pro viribus maritum blanditiis, omnibus amoris indiciis, præcibus, hortationibusque ad actum rectè perficiendum, vel ab eo prorsus abstinendum et christianè vivendum adducere: experienciâ constat plurimas mulieres, viros sic allicientes, eos lucratas fuisse.

Queritur 1° an uxor debitum petere possit à viro quem novit eo abusurum.

R. Plures theologi simpliciter affirmant, quia jus habet et jure suo utitur. Ità *Pontius, Tamburinus, Sporer, etc.* Alii verò multò rectiùs, ut patet ex dictis, gravem requirunt causam ut licitè petere possit, quia proximam occasionem peccandi præberet marito; vix

autem hanc causam habere potest, cum alia media tentationes superandi ipsi suppetant. Sed, positâ de facto causâ gravi, v. g., tentatione difficillimè superandâ, neutiquàm peccaret; licet quippè rem in se bonam rectâ intentione, et ob graves rationes ab eo petere, qui eam sine peccato reddere potest, quamvis, per abusum, illam sine peccato non præstiturus sit; sic sacramenta ab indigno sacerdote, mutuum ab usurario, juramentum à pagano, etc., petere licet, quandò sufficientes adsunt rationes, ergo à *pârî*, etc.

Queritur 2° an maritus semen extra vas effundere possit, si, ex declaratione medicorum, mulier parere non valeat absque evidenti mortis periculo.

Respondemus cum omnibus *negativè*, quia res est contra naturam et detestanda; vel perficiendus est actus, si periculum mortis non sit multum probabile; vel ab eo totaliter abstinendum, si periculum sit moraliter certum. In eo casu alia via salutis non relinquitur sponsis præter continentiam: lugenda est illorum conditio: attamen mutari non potest. Tunc miserabiles hujusmodi sponsi separari debent quoad thorum, ut facilius se contineant et castè vivant.

Hic notandum est fornicantes, adulterantes, etc., generationem per voluntariam seminis effusionem extra vas impedire non posse, quia hæc circumstantia est contra naturam: ea igitur in confessione declaranda est.

§ V. — De iis qui venialiter peccarent, debitum reddendo.

1° Quandò usus conjugii est peccatum veniale ex parte petentis, v. g., quia ob solam voluptatem petit, aliqua esse videtur culpa in reddendo, si nulla ratio excuset; quia est subministratio materiæ peccati venialis. Sed absoluta petitio est ratio sufficiens redditionem cohonestans; nam timendum est ne ex denegatione nascantur rixæ, odia, scandala, pericula gravius peccandi, etc.

2° Si verò usus conjugii sit venialiter malus ex parte ipsius copulæ, v. g., quia petitur in vase quidem naturali, sed modo vel situ insolito et venialiter malo, vel tempore menstrui aut puerperii, reddi non debet sine causâ, propter indecentiam: at si ex denegatione debiti quædam timeantur incommoda, eo ipso datur ratio sufficiens illud reddendi. Itâ Sanchez, l. 9, disp. 6, n° 6, S. Ligorius, l. 6, n° 946, et multi apud eos, contra alios non paucos, qui nolunt indecentiam actûs venialiter mali quâcumque ex causâ abstergi posse: mendacium, v. g., inquit, ex necessitate licitum fieri non potest; ergo, etc. Verùm negatur paritas; mendacium enim ex naturâ suâ malum est, non item petitio debiti in casu supposito, sed ex circumstantiâ quæ, juxta omnes, per rationabilem causam cohonestari potest; ergo similiter et redditio cohonestatur. Undè probabilius nobis videtur redditionem in eo casu ab omni culpâ abstergi.

Quæritur 1° an mulieres quæ hactenus non nisi mortuos habuerunt liberos, debitum nihilominus reddere aut petere possint.

R. Sanchez, l. 7, disp. 102, n° 8, S. Ligorius, l. 6, n° 953, et multi alii dicunt mulierem non peccare reddendo, nec petendo; nam 1° rem in se licitam, ad quam jus habet, facit; mors autem foetus per accidens evenit et ideò non potest imputari; 2° melius est hominem cum peccato originali existere, quàm non esse, ut longius probare conatur Sanchez; 3° quia nunquam accidit ut mulier, post multos abortus, feliciter pariat.

Sylvius verò, t. 4, p. 718, Billuart, t. 19, p. 396, Bailly, etc.; dicunt mulierem nec petere nec reddere posse, ubi moraliter certum est prolem venire vivam nequire; tunc quippè legitimus et propriè dictus matrimonii finis obtineri non potest: hæc opinio sic restricta probabilior in se nobis videretur et sola tenenda. Non dicunt tamen auctores citati, peccatum esse mortale; nec id definire audeamus.

Nunc verò contendunt medici numquam moraliter esse certum mulierem edere non posse prolem viventem. Sic ergo evanescit difficultas.

Quæritur 2° an mulier quæ ex iudicio medicorum parere non potest absque manifesto aut saltem valdè probabili vitæ periculo, debitum marito instantè petenti reddere teneatur.

R. Jam probavimus virum in eo casu quamcumque ob causam debitum petere non posse; ergo similiter nec uxor reddere potest, quia

dominium vitæ suæ non habet. Sed peccatum non est mortale, nisi periculum sit manifestum.

CAPUT SECUNDUM.

DE USU CONJUGII.

In eo capite examinandum est, 1° quandònam peccent conjuges in usu matrimonii, et 2° quid sentiendum sit de tactibus inter conjuges.

ARTICULUS PRIMUS.

Quandònam peccent conjuges in usu matrimonii.

1° Mortaliter peccant conjuges non solùm quandò habent copulam extra vas naturale, sed etiam quandò copulam in vas indebitum inchoant, cum intentione in vas naturale eam consummandi; medium quippè eligunt omninò improportionatum; et actio ista, cum ad effusionem extra vas tendat ex se, nihil aliud est quàm sodomia inchoata. Sic Sanchez, l. 9, disp. 17, n° 4, S. Ligorius, l. 6, n° 916, et multi apud eos.

2° Si non servetur situs naturalis et grave sit periculum effundendi semen extra vas, peccatum est mortale, juxta omnes, tum in petendo, tum in reddendo: ratio patet. At, secluso tali periculo, debitum sic petere aut reddere absque necessitate, peccatum est duntaxat veniale;